

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાતની ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ ખાતે

વિશેષ દિવાની અરજી નંબર ૧૮૫૯૨/૨૦૧૫

મંજૂરી અને સહી માટે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા.
૨	પત્રકારોને રીફર કરવામાં આવે કે નહીં?	હા.
૩	શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની ઉચિત નકલ જોવા માંગે છે?	ના.
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના.

=====

દલસુખભાઈ ચતુરભાઈ પ્રજાપતીઅરજદાર (ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૭સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ

અરજદાર તરફે શ્રી આર. એસ. સંજનવાલા, વરિષ્ઠ વકીલની સાથે શ્રી પાર્થિવ બી. શાહ, વકીલ

સામાવાળાઓ નંબર ૧ થી ૬ તરફે શ્રી કે. એમ. અંતાણી, સહાયક સરકારી વકીલ

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૭ માટે શ્રી જે. વી., શ્રી આર. જે. ગોસ્વામી, વકીલ સામાવાળા નંબર ૮ ને નોટીસની બજવણી કરવામાં આવી.

=====

કોરમ:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી

તારીખ: ૨૧/૧૨/૨૦૧૬

સીએવી જજમેન્ટ

૧. નિયમ. શ્રી કે. એમ. અંતાણી, વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ, સામાવાળા નંબર ૧ થી ૬, ગુજરાત રાજ્ય અને તેના સત્તાવાળાઓ વતી નિયમની નોટિસની સેવાને માફ કરે છે. વિદ્વાન વકીલ શ્રી જે. વી. વાઘેલા, વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર. જે. ગોસ્વામી વતી સામાવાળા નંબર ૭ માટે નિયમની નોટિસની સેવા માફ કરે છે. સામાવાળા નંબર ૮, સેવા આપી હોવા છતાં, હાજર ન રહેવાનું પસંદ કર્યું છે, તેથી, ઉપરોક્ત સામાવાળાને નિયમની નોટિસ જારી કરવાની કોઈ જરૂર નથી, જે કોઈ પણ સંજોગોમાં, હરીફ પક્ષ નથી. સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન વકીલે કોર્ટને આ બાબતનો આખરે નિર્ણય લેવા વિનંતી કરી છે, તેથી, કેસની હકીકતો

અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને તેમની સંમતિથી, અરજીની સુનાવણી અને નિર્ણય લેવામાં આવી રહ્યો છે.

૨. ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ આ અરજીના માધ્યમથી, અરજદારે આરટીએસ/અપીલ/૧૦૮ (૫)/કેસ નંબર ૨૦/૨૦૧૫ માં ગુજરાત જમીન મહેસૂલ નિયમો, ૧૯૭૨ ("નિયમો") ના નિયમ ૧૦૮ (૫) હેઠળ વડોદરા ખાતેના નાયબ કલેક્ટર દ્વારા અહીંના ત્રીજા સામાવાળા દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા ૨૮/૦૯/૨૦૧૫ ના નોટિસ અને આદેશને પડકાર્યો છે, જેમાં, ૨૯/૧૦/૨૦૧૫ પર ઉપરોક્ત અપીલની સુનાવણીની તારીખ નક્કી કરતી વખતે, સામાવાળાઓ નંબર ૪,૫ અને ૬, તલાટી-કમ-મંત્રી, હરનીને નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા છે. તલાટી-કમ-મંત્રી, અંકોડિયા અને તલાટી-કમ-મંત્રી, કરોડિયા, અનુક્રમે, સામાવાળા નંબર ૭ દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીના આધારે, અરજદારની તરફેણમાં ચોક્કસ પરિવર્તન એન્ટ્રીઓના સંદર્ભમાં પૂછપરછ શરૂ કરવા માટે, જે, અરજદારના જણાવ્યા અનુસાર, સંપૂર્ણ અજાણી વ્યક્તિ છે અને જે જમીનો અંગે ઉપરોક્ત એન્ટ્રીઓ મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી છે તેમાં તેનો કોઈ રસ નથી.

૩. ટૂંકમાં કહીએ તો, કેસની હકીકતો નીચે મુજબ છે:

અરજદારે સામાવાળા નંબર ૮ સાથે મળીને ગ્રામ હરની ખાતે આવેલી મહેસૂલ સર્વેક્ષણ નંબર ૧૨૮૦/૧ (સુધારેલ સર્વેક્ષણ નંબર ૧૨૮૦/K) ધરાવતી જમીન તેના મૂળ માલિક પાસેથી ચાર અલગ-અલગ નોંધાયેલા વેચાણ દસ્તાવેજો દ્વારા ખરીદી હતી.ખરીદવામાં આવેલી જમીનની વિગતો નીચે મુજબ છે:

ક્રમ નં.	વેચાણ કરારની તારીખ	નોંધણી નં.	માપન
૧	૦૩.૦૪.૧૯૮૪	૨૩૫૧	૯એ ૧૩જી
૨	૦૩.૦૪.૧૯૮૪	૨૩૫૪	૯એ ૧૩જી
૩	૨૬.૦૪.૧૯૮૪	૩૦૭૮	૯એ ૧૩જી
૪	૨૬.૦૪.૧૯૮૪	૩૦૭૯	૯એ ૧૩જી

૪. મ્યુટેશન એન્ટ્રી નંબર ૧૮૮૯,૧૮૯૦,૧૮૯૧ અને ૧૮૮૮ ઉપરના વેચાણ વ્યવહારોના સંદર્ભમાં ૩૦/૦૪/૧૯૮૪ પરના મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં પરિવર્તિત થઈ હતી.ઉપરોક્ત એન્ટ્રીઓ પણ પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી.ત્રીસ વર્ષના સમયગાળા પછી, સામાવાળા નંબર ૩ એ અરજદારના વેચાણ વ્યવહારોના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત પરિવર્તન એન્ટ્રીઓ અંગે સામાવાળા નંબર ૭ દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીના આધારે ૨૮/૦૯/૨૦૧૫ તારીખનો વિવાદિત નોટિસ અને આદેશ જારી કર્યો હતો.વિવાદિત નોટિસ જારી થવાથી નારાજ, અરજદાર આ અદાલત સમક્ષ છે.

૫. ત્રીજા સામાવાળાએ અહીં સામાવાળા નંબર ૭, શારદાબેન ભીખાભાઈ માલીના કહેવા પર કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, જે પોતાને સ્થાનિક ભાષામાં "લોક જાગૃત નારી" તરીકે વર્ણવે છે, જેનો ઢીલું ભાષાંતર "સામાજિક રીતે જાગૃત મહિલા" તરીકે કરી શકાય છે. સામાવાળા નંબર ૭એ અપીલ દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરવા માટે ૧૧/૦૮/૨૦૧૫ તારીખે અરજી કરી હતી, જેમાં તેમણે અરજદારની ખેડૂત તરીકેની સ્થિતિ અને પરિણામે, જમીન ખરીદવાના તેના હક પર સવાલ ઉઠાવ્યો હતો. પોતાને એક જન-ઉત્સાહી વ્યક્તિ ગણાવતા સામાવાળા નંબર ૭ એ આક્ષેપ કર્યો હતો કે અરજદાર દ્વારા ખરીદવામાં આવેલી જમીનના સંદર્ભમાં પરિવર્તનની એન્ટ્રીઓ, એક ખેડૂત તરીકેની તેમની સ્થિતિ અંગે યોગ્ય તપાસ કર્યા પછી રૂપાંતરિત કરવામાં આવી નથી અને તેથી, ઉપરોક્ત એન્ટ્રીઓ રદ કરવી જોઈએ.

૬. આ તબક્કે, અરજીમાં સામેલ મુદ્દાઓ પર સીધી અસર કરતી કેટલીક અન્ય પૃષ્ઠભૂમિ હકીકતોની નોંધ લેવી સુસંગત રહેશે. વર્તમાન કાર્યવાહીની શરૂઆત પહેલાં, અરવિંદભાઈ અંબાલાલ પટેલ નામના અન્ય કથિત સામાજિક કાર્યકર્તાએ આ અદાલતમાં વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૨૨૨૩/૨૦૧૫ તરીકે અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં વિનંતી કરવામાં

આવી હતી કે સામાવાળા અધિકારીઓને યોગ્ય નિર્દેશો જારી કરવામાં આવે, કારણ કે વર્તમાન અરજદાર (જેને તે અરજીમાં સામાવાળા નંબર ૫ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો) ને કાયદાની નજરમાં ખેડૂત ન કહી શકાય.આ અદાલત દ્વારા ૩૧/૦૭/૨૦૧૫ (કોરમ: કે. જે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ), એવું માનીને કે સામાવાળા નંબર ૫ થી ૭ (વર્તમાન અરજદાર સામાવાળા નંબર ૫ હતા) ખેડૂતો છે અને તે અરજીનો અરજદાર એક વ્યસ્ત વ્યક્તિ સિવાય બીજું કંઈ નથી.આ અદાલતના ઉપરોક્ત ચુકાદાને અરજદાર અરવિંદભાઈ અંબાલાલ પટેલ દ્વારા સીધા જ સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અપીલ કરવા માટે વિશેષ રજા (સી) નંબર ૨૩૦૦૯/૨૦૧૫ માટેની અરજીને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું હતું.૨૧/૦૮/૨૦૧૫ તારીખના આદેશ દ્વારા, વિશેષ રજા અરજી રદ કરવામાં આવી હતી.વર્તમાન કાર્યવાહીમાં સામાવાળા નંબર ૭ દ્વારા ખેડૂત તરીકે અરજદારની સ્થિતિ અંગેના સમાન મુદ્દા પર સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યો છે, જેમના કહેવા પર ત્રીજા સામાવાળાએ વિવાદિત નોટિસ કમ ઓર્ડર જારી કર્યો છે.

૭. શ્રી આર. એસ. સંજનવાલા, શ્રી પાર્થિવ બી. શાહ સાથે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ, વિદ્વાન વકીલ, અરજદાર વતી હાજર થયા છે અને વિગતવાર રજૂઆતો કરી છે, જેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે:

૧) તે સામાવાળા નંબર ૭ પાસે મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં રૂપાંતરિત એન્ટ્રીઓને પડકારવાનો કોઈ અધિકાર નથી કારણ કે તે પ્રશ્નમાં જમીનમાં દૂરથી પણ રસ ધરાવતી નથી.તેણીને જમીનમાં કોઈ અધિકાર, હક અથવા હિત નથી અને તે એક વ્યસ્ત વ્યક્તિ છે, જેમના કહેવા પર કાર્યવાહી જાળવવા યોગ્ય નથી.સામાવાળા નંબર ૭ના કહેવા પર કરવામાં આવેલી અપીલને નાયબ કલેક્ટર દ્વારા વિવાદિત નોટિસ અને આદેશ જારી કરીને સ્વીકારવી જોઈતી ન હતી.

૨) ડેપ્યુટી કલેક્ટરે અપીલ દાખલ કરવામાં અતિશય વિલંબને માફ કરતો કોઈ આદેશ પસાર કર્યો નથી પરંતુ તરત જ વિવાદિત નોટિસ અને આદેશ જારી કર્યો છે, જેમાં નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે કે અરજદારની તરફેણમાં મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓની તપાસ કરવા માટે વિંભાગીય તપાસ હાથ ધરવામા આવે.ઉપરોક્ત આર. ટી. એસ. એન્ટ્રીઓ અનુક્રમે ૩૧,૨૬ અને ૪૨ વર્ષથી કાર્યરત છે અને હવે તેમને પડકારવા માટે કોઈ અધિકાર ન હોય તેવી વ્યક્તિના કહેવા પર તેને દૂર કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે.ડેપ્યુટી કલેક્ટરે આટલા લાંબા સમય પછી સામાવાળા નંબર ૭ની અપીલને ધ્યાનમાં લેવામાં ભૂલ કરી છે, જે સુપ્રીમ કોર્ટ અને આ કોર્ટ દ્વારા ઘણા ચુકાદાઓમાં નિર્ધારિત કાયદાના સિદ્ધાંતોનું સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘન છે.

૩) ગુજરાત ભાડૂત અને કૃષિ જમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮ ("ભાડૂત અધિનિયમ") ની કલમ ૮૪સી હેઠળ કોઈપણ સમયે કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી નથી, જે અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા વેચાણના વ્યવહારને પ્રશ્નમાં મૂકે છે.ડેપ્યુટી કલેક્ટરે હવે ત્રીસ વર્ષથી વધુ સમય પછી વર્તમાન કાર્યવાહી શરૂ કરવાનું યોગ્ય માન્યું છે, જે કાર્યવાહી પોતે જ કાયદાકીય રીતે ખરાબ છે.

૪) કે, મુકદ્દમાના અગાઉના રાઉન્ડમાં ઉચ્ચ અદાલતે અરજદારની ખેડૂત તરીકેની સ્થિતિ અંગેના મુદ્દાને તારણ કાઢ્યું છે.આ અદાલત દ્વારા, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીની તપાસ કર્યા પછી, એવું માનવામાં આવ્યું છે કે અરજદાર એક ખેડૂત છે.આ અદાલતના આદેશને પડકારતી અરજીને સુપ્રીમ કોર્ટે નકારી કાઢી છે.આ જ મુદ્દો હવે સામાવાળા નંબર ૭ ના કહેવા પર નાયબ કલેક્ટર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવી રહ્યો છે, જે કાયદામાં અસ્વીકાર્ય છે.આ અદાલતના આદેશને અંતિમતા મળી ગઈ છે અને નાયબ કલેક્ટર આ અદાલત દ્વારા પહેલેથી જ તારણ કાઢવામાં આવેલા અને સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવેલા મુદ્દાને ફરીથી ખોલવાનો પ્રયાસ કરી શકતા નથી.

પ) કે, મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ પાસે કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ અનુસાર, અન્ય કાયદાના કથિત ઉલ્લંઘનના આધારે વેચાણના વ્યવહારની માન્યતાનો ચુકાદો આપવાનો કોઈ વ્યવસાય નથી.આ સંદર્ભમાં પણ, વિવાદિત નોટિસ-કમ-ઓર્ડર રદ કરવા અને અલગ રાખવાને પાત્ર છે.

૮. કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબના મુદ્દા પર, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે **રવિચંદ માણેકચંદ શેઠ અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યો ૨૦૦૬ (૨) જીએલઆર ૧૫૬૭** કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે. અન્ય કેસ **ઝુબેર અબ્દુલગફર મેમણ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય - સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૧૧૧૧/૨૦૧૨** ના કેસમાં ૦૭/૦૫/૨૦૧૩ તારીખનો ચુકાદો છે.રિલાયન્સને **ભરતભાઈ નારણભાઈ વેગડા અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યો - ૨૦૧૬ (૨) જીએલઆર ૧૦૨૧** કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદા પર પણ મૂકવામાં આવ્યું છે.

૯. મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ અન્ય કાયદાના કથિત ઉલ્લંઘન માટે મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓની માન્યતા પર સવાલ ઉઠાવી શકતા નથી તે મુદ્દા પર, **રિકી શશીકાંત ગાંધી વિરુદ્ધ મામલતદાર વડોદરા તાલુકા અને અન્ય - ૨૦૧૨**

(૨) જી. એલ. આર. ૧૨૭૫ના કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદા પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.

૧૦. ઉપરોક્ત રજૂઆતોના આધારે, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી આર. એસ. સંજનવાલાએ અદાલતને અરજીમાં કરવામાં આવેલી વિનંતીઓ મંજૂર કરવા વિનંતી કરી છે.

૧૧. આ અરજીનો વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ શ્રી કે. એમ. અંતાનીએ વિરોધ કર્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે તે કારણદર્શક નોટિસ સામે નિર્દેશિત છે અને તે અકાળ પ્રકૃતિની છે. આ અદાલત સમક્ષ અરજદાર વતી રજૂ કરાયેલી રજૂઆતો સક્ષમ અધિકારી સમક્ષ ખૂબ જ સારી રીતે રજૂ કરી શકાય છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદાર પાસે નાયબ કલેક્ટરના આદેશ સામે કલેક્ટરનો સંપર્ક કરવા માટે વૈકલ્પિક ઉપાય હોવાથી, આ અદાલત અરજી પર વિચાર કરી શકશે નહીં.

૧૨. સામાવાળા નંબર ૭ના વિદ્વાન વકીલ શ્રી જે. વી. વાઘેલાએ વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ દ્વારા રજૂ કરાયેલી રજૂઆતોને સ્વીકારી છે.

૧૩. આ અદાલતે પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરાયેલી રજૂઆતો પર વિચારપૂર્વક વિચારણા કરી છે અને રેકૉર્ડ પરની સમગ્ર સામગ્રીનો અભ્યાસ કર્યો છે.

૧૪. સૌ પ્રથમ, સામાવાળા નંબર ૫ માટે વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ અને વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલા વાંધાઓ સાથે વ્યવહાર કરવો જરૂરી રહેશે, કારણદર્શક નોટિસને પડકારવા અંગે, જે તેમના મતે, વર્તમાન કાર્યવાહીમાં સમર્થનપાત્ર નથી કારણ કે અરજદાર પાસે વૈકલ્પિક ઉપાય છે.

૧૫. વિદ્વાન સહાયક સરકારી વકીલ અને સામાવાળા નંબર ૭ માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલા વાંધાઓનો જવાબ **વ્હર્લપૂલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ ટ્રેડ માર્ક્સના રજિસ્ટ્રાર, મુંબઈ અને અન્યોના** કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદામાં આપવામાં આવ્યો છે—(૧૯૯૮) ૮ એસસીસી ૧.તે કિસ્સામાં પણ, પડકાર ટ્રેડ એન્ડ મર્ચેન્ડાઈઝ માર્ક્સ એક્ટ, ૧૯૫૮ની કલમ ૫૬ (૪) હેઠળ નાયબ નોંધણી અધિકારી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસનો હતો.સુપ્રીમ કોર્ટે, વૈકલ્પિક વૈધાનિક ઉપાયનો અસ્તિત્વ હોવા છતાં, ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજીની સુનાવણીમાં હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને લગતા કેટલાક ન્યાયિક ઉદાહરણોની તપાસ પછી, કાયદાના નીચેના સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા:

“૧૪. બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ વિશેષાધિકારો જારી કરવાની સત્તા સંપૂર્ણ પ્રકૃતિની છે અને તે બંધારણની અન્ય જોગવાઈઓ દ્વારા મર્યાદિત નથી. આ શક્તિનો ઉપયોગ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા બંધારણના ભાગ ૩ માં સમાવિષ્ટ કોઈપણ મૂળભૂત અધિકારોના અમલીકરણ માટે માત્ર હેબિયસ કોર્પસ, મેન્ડમસ, પ્રોહિબિશન, ક્વો વોરન્ટો અને સર્ટિઓરારીની પ્રકૃતિમાં રિટ જારી કરવા માટે જ નહીં પણ "અન્ય કોઈપણ હેતુ" માટે પણ કરી શકાય છે.

૧૫. બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ, ઉચ્ચ અદાલત, કેસની હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, રિટ પિટિશનને ધ્યાનમાં લેવાની કે ન લેવાની વિવેકબુદ્ધિ ધરાવે છે. પરંતુ ઉચ્ચ અદાલતે પોતાના પર કેટલાક પ્રતિબંધો લાદ્યા છે, જેમાંથી એક એ છે કે જો કોઈ અસરકારક અને અસરકારક ઉપાય ઉપલબ્ધ હોય, તો ઉચ્ચ અદાલત સામાન્ય રીતે તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરશે નહીં. પરંતુ આ અદાલત દ્વારા વૈકલ્પિક ઉપાયને ઓછામાં ઓછી ત્રણ આકસ્મિક પરિસ્થિતિઓમાં અવરોધક તરીકે કામ ન કરવા માટે સતત ઠરાવવામાં આવ્યો છે, એટલે કે, જ્યાં કોઈ પણ મૂળભૂત અધિકારોના અમલીકરણ માટે રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હોય અથવા જ્યાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતનું ઉલ્લંઘન થયું

હોય અથવા જ્યાં આદેશ અથવા કાર્યવાહી સંપૂર્ણપણે અધિકારક્ષેત્ર વિના હોય અથવા કાયદાના અધિકારને પડકારવામાં આવે.આ મુદ્દા પર કેસલો પુષ્કળ છે પરંતુ ફોરેન્સિક વમળના આ વર્તુળને કાપી નાખવા માટે, અમે બંધારણીય કાયદાના ઉત્ક્રાંતિ યુગના કેટલાક જૂના નિર્ણયો પર આધાર રાખીશું કારણ કે તેઓ હજુ પણ આ ક્ષેત્રમાં છે.

.....

૨૦. ત્યારથી પુલની નીચે ઘણું પાણી વહી ગયું છે, પરંતુ આ નિર્ણયો પર કોઈ સડો કરતી અસર થઈ નથી, જે જૂના હોવા છતાં, આ મુદ્દાને જાળવી રાખે છે, પરિણામે વૈકલ્પિક વૈધાનિક ઉપાયો હોવા છતાં, બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ રિટ પિટિશનને ધ્યાનમાં લેવા માટે ઉચ્ચ અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અંગેના કાયદાને અસર થતી નથી, ખાસ કરીને એવા કિસ્સામાં કે જેની સામે રિટ દાખલ કરવામાં આવે છે તે અધિકારીનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ન હોવાનું દર્શાવવામાં આવ્યું હોય અથવા કોઈ કાનૂની આધાર વિના અધિકારક્ષેત્રને હડપવાનો ઇરાદો હોય.”

૧૬. ઝુબેર અબ્દુલગફર મેમણ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આપવામાં આવેલા ૦૭/૦૫/૨૦૧૩ ના ચુકાદામાં, આ

અદાલત કારણદર્શક નોટિસને પડકારતી હતી, જેને કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબના આધારે રદ કરવામાં આવી હતી.

૧૭. ડિવિઝન બેન્ચ **ભરતભાઈ નારણભાઈ વેગડા અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યો (ઉપરોક્ત)** માં કારણદર્શક નોટિસ સંબંધિત કેસ પર પણ સુનાવણી કરી રહી હતી.તેમાં જાણવા મળ્યું હતું કે સત્તાવાળાઓ દ્વારા કાર્યવાહીની શરૂઆત, વાજબી સમયગાળાની બહાર, અધિકારક્ષેત્ર વગરની હતી.

૧૮. ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ એ મુદ્દાનું ઉદાહરણ છે કે જો કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની કાર્યવાહી સંબંધિત સત્તામંડળના અધિકારક્ષેત્રની બહાર હોવાનું જણાય છે, તો કોર્ટ અરજદારને વૈકલ્પિક ઉપાયનો લાભ લેવા માટે બરતરફ કર્યા વિના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે.મર્યાદા એ ન્યાયક્ષેત્રનો મુદ્દો છે.છેવટે, અધિકારક્ષેત્ર વિનાની કાર્યવાહી એ કાયદાની નજરમાં કોઈ કાર્યવાહી નથી અને જ્યારે તેને સ્થાયી કાયદાકીય સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ હોવાનું પડકારવામાં આવે ત્યારે તેને બાજુ પર મૂકવા માટે રિટ અધિકારક્ષેત્રની ક્વાયતમાં કોઈ પ્રતિબંધ હોઈ શકતો નથી.તેથી, વર્તમાન કિસ્સામાં વૈકલ્પિક ઉપાયનો અવરોધ ઊભો થશે નહીં.

૧૯. હવે આપણે તપાસ કરી શકીએ છીએ કે ત્રીજા સામાવાળા દ્વારા જારી કરાયેલ વિવાદિત નોટિસ કમ ઓર્ડર અધિકારક્ષેત્રની યોગ્ય કવાયતનું પરિણામ છે કે નહીં અને જે રીતે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે તે રીતે ઉપરોક્ત સામાવાળા કાયદેસર રીતે ન્યાયી છે કે કેમ.

૨૦. અરજીમાં સામેલ મુખ્ય મુદ્દો, જેણે નાયબ કલેક્ટર દ્વારા વિવાદિત કાર્યવાહીને વેગ આપ્યો છે, તે અરજદારની ખેડૂત તરીકેની સ્થિતિ છે.અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, આ મુદ્દો હાઈકોર્ટ દ્વારા વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૨૨૨૩/૨૦૧૫ માં પસાર કરાયેલા ૩૧/૦૭/૨૦૧૫ ના આદેશ દ્વારા પહેલેથી જ તારણ કાઢવામાં આવ્યો છે, જેની સામે એસએલપી પણ સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી છે.તે કાર્યવાહી અન્ય વ્યસ્ત વ્યક્તિના કહેવા પર શરૂ કરવામાં આવી હતી.આશ્ચર્યજનક રીતે, વર્તમાન કાર્યવાહી સામાવાળા નંબર ૭ ના કહેવા પર પણ ઊભી થઈ છે, જે એક સ્વઘોષિત સામાજિક રીતે સક્રિય મહિલા છે, જેને સ્વીકાર્યું છે કે, જે જમીનના સંદર્ભમાં પરિવર્તનની એન્ટ્રીઓને પડકારવામાં આવે છે તેમાં તેનો કોઈ અધિકાર, હક અથવા હિત નથી.

૨૧. સામાવાળા નંબર ૭ દ્વારા ત્રીજા સામાવાળા સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજીમાં, ઉપરોક્ત સામાવાળાએ

અરજદારની તરફેણમાં પોસ્ટ કરવામાં આવેલી મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓની તપાસની માંગ કરી છે, કારણ કે અરજદાર ખેડૂત નથી.તેમણે વધુમાં આરોપ લગાવ્યો છે કે એન્ટ્રીઓ મહેસૂલ અધિકારીઓની મિલીભગતથી પોસ્ટ કરવામાં આવી છે.સામાવાળા નંબર ૭ પોતે જણાવે છે કે અપીલ દાખલ કરવામાં ૩૧ વર્ષ ૪ મહિના અને ૧૧ દિવસનો વિલંબ થયો છે, જેને માફ કરી શકાય છે.તે સામાજિક રીતે સક્રિય મહિલા છે તેનો પુનરોચ્ચાર કરવા ઉપરાંત, સામાવાળા નંબર ૭ એ એક પણ, વાજબી કારણ આપ્યું નથી કે આટલા મોટા વિલંબને શા માટે માફ કરવો જોઈએ.

૨૨. આ ઉપરાંત, તે બતાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી કે સામાવાળા નંબર ૭ ને પ્રશ્નમાં રહેલી જમીનમાં કોઈ રસ છે.સુનાવણી દરમિયાન, આ અદાલતે સામાવાળા નંબર ૭ ના વિદ્વાન વકીલને આ સંબંધમાં એક પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો હતો, જેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે ઉપરોક્ત સામાવાળાને જમીનમાં કોઈ રસ નથી, પરંતુ તે એક જન-ઉત્સાહી વ્યક્તિ છે.

૨૩. આ અદાલતની દ્રષ્ટિએ, સામાવાળા નંબર ૭ એક વ્યસ્ત વ્યક્તિ કરતાં વધુ નથી, જેણે પોતાના કહેવા પર અથવા અજ્ઞાત કારણોસર અજાણ્યા વ્યક્તિઓ દ્વારા પ્રેરિત થઈને, મોટા વિલંબ પછી અપીલ દાખલ કરવાની માંગ કરી છે, જેને પૂરતા કારણના અભાવને કારણે માફ કરી શકાયો

નથી.એવું લાગે છે કે અરજદાર વ્યસ્ત સંસ્થાઓને આકર્ષવાની શક્યતા ધરાવે છે, કારણ કે સામાવાળા નંબર ૭ એ બીજો વ્યક્તિ છે જેણે ખેડૂત તરીકેની તેમની સ્થિતિ પર સવાલ ઉઠાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.ઘટનાઓની આ પેટર્ન એવી શક્યતા સૂચવે છે કે સામાવાળા નંબર ૭ જેવી વ્યસ્ત સંસ્થાઓની કાર્યવાહી એટલી જાહેર ભાવના ધરાવતી ન હોઈ શકે, પરંતુ અરજદારને હેરાન કરવાની પ્રેરિત ઈચ્છામાંથી ઉદ્ભવી હોઈ શકે છે.

૨૪. જો કે, હકીકત એ છે કે સામાવાળા નંબર ૭ પાસે ત્રીજા સામાવાળા સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાનો કોઈ અધિકાર નથી.સામાવાળા નંબર ૭ ને જે જમીન માટે એન્ટ્રીઓ રૂપાંતરિત કરવામાં આવી છે તેમાં કોઈ અધિકાર, હક અથવા હિત નથી, તેથી તેણીને "વ્યથિત વ્યક્તિ" ન કહી શકાય.તે સ્થિતિ હોવાથી, ત્રીજા સામાવાળાએ સામાવાળા નંબર ૭ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પર કાર્યવાહી શરૂ ન કરવી જોઈએ.

૨૫. ત્રીજા સામાવાળાએ પ્રશ્નમાં મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ સામે વિભાગીય તપાસનો નિર્દેશ આપ્યો છે એટલું જ નહીં, તેણે ૩૧ વર્ષ, ૪ મહિના અને ૧૧ દિવસના સ્વ-કબૂલાત વિલંબને માફ કર્યા વિના આમ કર્યું છે, જેના માટે સામાવાળા નંબર ૭ દ્વારા કોઈ કારણ, પૂરતું કારણ બતાવવામાં આવ્યું

નથી.સામાવાળા નંબર ૩ ની આ કાર્યવાહી ચુકાદાઓના સમૂહમાં નિર્ધારિત કાયદાના સ્થાયી સિદ્ધાંતો સાથે વિરોધાભાસી છે.

૨૬. ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ પટેલ રાઘવનાથ અને અન્ય ૧૯૬૯ (૧૦) જી.

એલ. આર. ૯૯૨ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે:

“૧૨. પ્રશ્ન એ ઊભો થાય છે કે શું કમિશનર કોઈપણ સમયે કલમ ૬૫ હેઠળ કરવામાં આવેલા આદેશમાં સુધારો કરી શકે છે. એ વાત સાચી છે કે કલમ ૨૧૧ હેઠળ કોઈ મર્યાદા નક્કી કરવામાં આવી નથી, પરંતુ અમને લાગે છે કે આ શક્તિનો ઉપયોગ વાજબી સમયમા થવો જોઈએ અને વાજબી સમયની લંબાઈ કેસની હકીકતો અને સુધારવામાં આવી રહેલા આદેશની પ્રકૃતિ દ્વારા નક્કી થવી જોઈએ.”

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૨૭. ભાણજી દેવશીભાઈ લુહાર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય-૨૦૧૧ (૨) જી. એલ.

આર. ૧૬૭૬ના કેસમાં સત્તર વર્ષના વિલંબ પછી કાર્યવાહી કરવામાં

આવી હતી.આ અદાલતની ખંડપીઠે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

૧૭ વર્ષનો વિલંબ અસ્પષ્ટ અને અન્યાયી રહ્યો છે.તેનો બચાવ માત્ર એ આધાર પર કરવામાં આવે છે કે વ્યવહાર વૈધાનિક રીતે રદબાતલ છે.જો કે, કાર્યવાહીનો બચાવ કરતી વખતે ઉપરોક્ત સંબંધિત પાસાઓ અને વિલંબ અંગે સમજૂતીની ગેરહાજરીને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી રહી નથી.(પરિચ્છેદ ૨૨)

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૨૮. **ઝુબેર અબ્દુલગફર મેમણ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અબ્ર (ઉપરોક્ત)** ના કેસમાં પસાર થયેલા ૦૭/૦૫/૨૦૧૩ તારીખના આ અદાલતના ચુકાદામાં, **ભાણજી દેવશીભાઈ લુહાર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (ઉપરોક્ત)** ના કેસમાં ચુકાદાને આધારે, એવું માનવામાં આવે છે કે:

“૧૫) આ દલીલના સંદર્ભમાં કે અરજદાર વસિયતના આધારે ખેડૂત બન્યો હોવાથી, પ્રારંભિક વ્યવહાર પોતે જ રદબાતલ હતો અને તેથી, આવી વસિયતને અનુસરીને કરવામાં આવેલી મ્યુટેશન એન્ટ્રીના આધારે વર્તમાન વ્યવહાર કાયદામાં ખરાબ છે અને જેમ કે મામલાતદાર ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૪ સી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં ન્યાયી છે, જેમ કે અહીં ઉપર નોંધ્યું છે, તે નિશ્ચિત કાનૂની સ્થિતિ છે કે રદબાતલ વ્યવહારને પણ વાજબી સમયની અંદર

પડકારવાની જરૂર છે. ભાણજી દેવશી લુહાર (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં આ અદાલતની એક ખંડપીઠે, જેમાં ૧૭ વર્ષના સમયગાળા પછી આ આધાર પર કાર્યવાહી કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી કે રદબાતલ વ્યવહારના સંદર્ભમાં કોઈપણ સમયે કાર્યવાહી કરી શકાય છે, તે ચુકાદો આપ્યો છે કે જો વ્યવહાર રદબાતલ હતો, કારણ કે કાર્યવાહી ૧૭ વર્ષના વિલંબ પછી કરવામાં આવી હતી, તો સત્તાધિકારીને આવા રદબાતલ વ્યવહારને રદ કરવા માટે કાર્યવાહી શરૂ કરવાથી બાકાત રાખવામાં આવશે, જેને નોંધપાત્ર લાંબા સમયગાળા માટે અસરકારક રહેવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં સંબંધિત વ્યવહારને પરિવર્તન પ્રવેશની તારીખથી નવ વર્ષ અને વ્યવહારની તારીખથી અગિયાર વર્ષના સમયગાળા માટે અસરકારક રહેવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે, જે નોંધપાત્ર રીતે લાંબો સમયગાળો છે, આ સંજોગોમાં સત્તાધિકારીને આવા વ્યવહારના સંદર્ભમાં કાર્યવાહી શરૂ કરવાથી બાકાત રાખવામાં આવે છે.તેથી, આક્ષેપિત કારણદર્શક નોટિસને ટકાવી શકાતી નથી.”

૨૯. ભરતભાઈ નારણભાઈ વેગડા અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્યો (ઉપરોક્ત) કેસમાં આ અદાલતની ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો છે કે:

વિલંબનો પ્રતિબંધ અધિકારક્ષેત્રની ક્વાયત સામે કામ કરે છે
અથવા કાયદાના સુવ્યવસ્થિત સિદ્ધાંતો અનુસાર કાર્યવાહીની
શરૂઆત વાજબી સમયગાળાની બહાર છે, કાર્યવાહીને
અધિકારક્ષેત્ર વિના કહી શકાય. પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ ભટિંડા જિલ્લા
સહકારી સંઘના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે રદ્દ કરેલા નિર્ણયમાં
અવલોકન કર્યું છે તેમ, જો કોઈ કાર્યવાહી અધિકારક્ષેત્ર વગરની
હોય તો.દૂધ ઉત્પાદક સંઘ લિમિટેડ, ૨૦૦૭ (૧૧ એસ. સી. સી.
૩૬૩, બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની અરજી જાળવી શકાય છે
અને બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ આ અદાલતના
અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.(પરિચ્છેદ ૧૨)

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૩૦. કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે સ્પષ્ટ છે કે ત્રીસ
વર્ષથી વધુ વિલંબ પછી વર્તમાન કેસમાં વિવાદિત નોટિસ-આદેશ જારી
કરવો, જે સમયનો અત્યંત ગેરવાજબી સમયગાળો છે, તે અધિકારક્ષેત્ર
વિનાનો છે.મ્યુટેશન એન્ટ્રી નંબર ૧૮૮૯,૧૮૯૦ અને ૧૮૯૧ ને
૩૦/૦૪/૧૯૮૪ પર રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી.આક્ષેપિત
નોટિસની તારીખ ૨૮/૦૯/૨૦૧૫ છે.વૈકલ્પિક, વૈધાનિક ઉપાયની

ઉપલબ્ધતા હોવા છતાં, અધિકારક્ષેત્ર વિનાની કાર્યવાહી બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ સત્તાના ઉપયોગ માટે અવરોધ તરીકે કામ કરી શકતી નથી.

૩૧. અપીલ દાખલ કરીને, સામાવાળા નંબર ૭ એ અરજદારની ખેડૂત તરીકેની સ્થિતિ અંગેના નિષ્કર્ષિત મુદ્દાને ફરીથી ખોલવા અને ફરીથી સક્રિય કરવાની માંગ કરી છે.અરજદારે પોતાના ખેડૂત હોવાના સમર્થનમાં અરજીના રેકૉર્ડ પર દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા છે.આ પુરાવાને કોઈએ રદિયો આપ્યો નથી.ઉપરોક્ત દસ્તાવેજી પુરાવાને જોતાં, તે સ્પષ્ટ છે કે અરજદારના પિતા ચતુર્ભુજ ખોડાભાઈ પ્રજાપતિએ લાલાભાઈ લલ્લુભાઈ સાથે ૦૪/૦૬/૧૯૪૮ પર કરાર કર્યો હતો અને ત્યારથી, અરજદારનો પરિવાર જમીન પર ખેતી કરી રહ્યો છે અને તેના પર માટીકામ કરી રહ્યો છે.અરજદાર, તેના ભાઈઓ રમણભાઈ ચતુર્ભુજ પ્રજાપતિ અને રમેશભાઈ ચતુર્ભુજ પ્રજાપતિ સાથે, તેમના પિતાને જમીન પર ખેતીની પ્રવૃત્તિઓમાં તેમજ માટીકામમાં પણ મદદ કરી રહ્યા હતા.એક ખેડૂતના પુત્રો હોવાને કારણે જેઓ વાસ્તવમાં કૃષિ પ્રવૃત્તિઓ કરતા હતા, તેઓ પણ ખેડૂતો છે.

૩૨. ૨૩/૦૪/૧૯૬૫ ના નોંધાયેલા વેચાણ પત્ર દ્વારા, અરજદાર અને તેના ભાઈઓ રમણભાઈ ચતુર્ભુજ પ્રજાપતિ અને રમેશભાઈ ચતુર્ભુજ

પ્રજાપતિએ મહેસૂલ સર્વેક્ષણ નંબર ૪/૧/B ધરાવતી જમીન ખરીદી હતી, જે લાલાભાઈ લલ્લુભાઈની છે, જે કૃષિ જમીન છે.ત્યારબાદ વર્ષ ૧૯૯૭માં વડોદરાના કલેક્ટરે વર્તમાન અરજદારને નવી મુદતની જમીન ખરીદવાની મંજૂરી આપી હતી.

૩૩. મહેસૂલ વિભાગના વિશેષ સચિવ (અપીલ) એ આરટીએસ/સુઓ મોટુ/૫૬૬/૧૨/૧૯૯૪ માં પસાર કરેલા તેમના ૨૯/૦૩/૧૯૯૫ ના આદેશમાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે અરજદાર અને તેમના ભાઈ રમણભાઈ ચતુર્ભુજ પ્રજાપતિ ૧૯૭૫-૭૬થી કૃષિ પ્રવૃત્તિઓ કરી રહ્યા હતા અને તેમના નામ મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે.તેથી, માત્ર અરજદાર જ નહીં પરંતુ તેના પરિવારના સભ્યો પણ ખેડૂતો છે.

૩૪. ઉપરોક્ત ઉપરાંત, અરજદાર અન્ય કૃષિ જમીન ધરાવે છે.મ્યુટેશન એન્ટ્રી નંબર ૫૫૬ મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં ૨૧/૦૯/૧૯૭૪ પર પોસ્ટ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે કરોદિયા ગામનો મહેસૂલ સર્વેક્ષણ નંબર ૨૧૭/૧ પાઈકી અરજદાર અને અન્ય ત્રણની સંયુક્ત માલિકીનો છે.આ ખેતીની જમીન પણ છે.

૩૫. અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યો છે તેમ, અરવિંદભાઈ અંબાલાલ પટેલ નામના વ્યક્તિએ સક્ષમ અધિકારી અને વર્તમાન અરજદાર, જેને સામાવાળા નંબર ૫ તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, અને તેના પરિવારના સભ્યો સામે આ અદાલત સમક્ષ વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૨૨૨૩/૨૦૧૫ દાખલ કરી હતી, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે, અરજદાર અને તેના પરિવારના સભ્યો ખેડૂત છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે ચોક્કસ વિનંતી કરી હતી.આ અદાલતે રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીની તપાસ કર્યા પછી ૩૧/૦૭/૨૦૧૫ ના આદેશ દ્વારા અરજીને ફગાવી દીધી હતી અને જણાવ્યું હતું કે વર્ષ ૧૯૭૪ માં સમાધાન કરવામાં આવેલી મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓને વ્યસ્ત વ્યક્તિ દ્વારા અસ્થિર કરી શકાતી નથી.વધુમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે વર્તમાન અરજદાર (તેમાં સામાવાળા નંબર ૫) ખેડૂત છે કે નહીં તે મુદ્દો અંતિમતામાં આવ્યો છે, કારણ કે મહેસૂલ વિભાગના વિશેષ સચિવે ૨૨/૦૮/૧૯૯૩ ની નોટિસ પાછી ખેંચી લીધી હતી અને તે જ મુદ્દાને હવે ફરીથી ખોલવાની માંગ કરવામાં આવી છે.અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે સક્ષમ સત્તામંડળે એવું માન્યું છે કે અરજદાર જમીન પર ખેતી કરી રહ્યો છે.આમ, ઉપરોક્ત સામગ્રીના આધારે, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો કે અરજદાર એક ખેડૂત છે.સર્વોચ્ચ અદાલતે આ અદાલતના ઉપરોક્ત આદેશ સામે એસએલપીને ફગાવી દીધી છે, જેને અંતિમ સ્વરૂપ મળ્યું છે.

૩૬. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, નાયબ કલેક્ટર સમક્ષ સામાવાળા નંબર ૭નો કેસ, કે અરજદાર ઈચ્છાથી ખેડૂત બની ગયો છે, તે બીજું કંઈ નહીં પણ આ અદાલત અને સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપરોક્ત ચુકાદાઓને ઓવરરીય કરવાનો અને તારણ કાઢેલા મુદ્દાને ફરીથી ખોલવાનો પ્રયાસ છે. એવું જાણવા મળ્યું છે કે અરજદારના પિતા ખેડૂત હતા અને અરજદાર અને તેના પરિવારના સભ્યો પણ ખેડૂત છે તે દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ પર પૂરતા પુરાવા છે. આ અદાલતના અગાઉના ચુકાદા, એસએસઆરડીના ચુકાદા અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદાર અને તેના પરિવારના સભ્યો ખેડૂતો છે તે સિવાય અન્ય કોઈ નિષ્કર્ષ પર ન આવી શકાય.

૩૭. એવું નથી કે ત્રીજો સામાવાળા આ અદાલતના ચુકાદા અને સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તેની વિરુદ્ધ એસએલપીની અસ્વીકારથી અજાણ છે. તેથી તેમણે હર્ણી ગામની મ્યુટેશન એન્ટ્રી નંબર ૧૮૮૯, ૧૮૯૦ અને ૧૮૯૧ (તારીખ ૩૦/૦૪/૧૯૮૪), અંકોડિયા ગામની મ્યુટેશન એન્ટ્રી નંબર ૨૧૬૫ (તારીખ ૨૮/૦૮/૧૯૯૨) અને કરોડિયા ગામની મ્યુટેશન એન્ટ્રી નંબર ૫૫૬ (તારીખ ૨૧/૦૯/૧૯૭૪) ની વિભાગીય તપાસ શરૂ કરવા માટે આક્ષેપિત નોટિસ અને આદેશ જારી કરવો જોઈતો ન હતો. આ અદાલતના

અગાઉના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને, જેણે અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી છે, વિવાદિત નોટિસ જારી કરવામાં ત્રીજા સામાવાળાની કાર્યવાહી અધિકારક્ષેત્ર વગરની છે, કારણ કે આમ કરીને, ઉપરોક્ત સામાવાળા પહેલેથી જ સમાપ્ત થયેલા મુદ્દાની વિરુદ્ધ કામ કરી રહ્યો છે.

૩૮. વિવાદિત નોટિસ-આદેશને અન્ય આધાર પર ટકાવી શકાતો નથી.તે કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ છે કે મહેસૂલ સત્તામંડળ, નિયમોના નિયમ ૧૦૮ (૬) હેઠળ આરટીએસ અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, અન્ય કાયદાથી ઉદ્ભવતા નિર્દેશો જારી કરવા અથવા મુદ્દાઓ પર ચુકાદો આપવા માટે સશક્ત નથી.નાયબ કલેક્ટર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી પ્રકૃતિની તપાસ આરટીએસ કાર્યવાહીમાં કરી શકાતી નથી, કારણ કે સત્તાધિકારી ભાડૂત અધિનિયમ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરી રહ્યા નથી. તેથી વિવાદિત નોટિસમાં બહાર પાડવામાં આવેલા નિર્દેશો અધિકારક્ષેત્ર વગરના છે.આ દ્રષ્ટિકોણ **એવરગ્રીન એપાર્ટમેન્ટ કોપમાં આ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદાના સિદ્ધાંતો દ્વારા સમર્થિત છે.હાઉસિંગ સોસાયટી વિરુદ્ધ વિશેષ સચિવ, મહેસૂલ વિભાગ, ગુજરાત રાજ્ય-૧૯૯૧ (૧) જી. એલ. આર. ૧૧૩ અને રિક્કી શશીકાંત ગાંધી વિરુદ્ધ મામલતદાર વડોદરા તાલુકા અને અન્ય (ઉપરોક્ત).**

૩૯. એવરગ્રીન એપાર્ટમેન્ટ કો-ઓપ. હાઉસિંગ સોસાયટી વિરુદ્ધ વિશેષ સચિવ, મહેસૂલ વિભાગ, ગુજરાત રાજ્ય (ઉપરોક્ત), તે નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

“૧૨.તેથી સમગ્ર તપાસ અને પુનરીક્ષણની સત્તા બોમ્બે લેન્ડ રેવન્યુ નિયમો હેઠળ આગળ વધવી પડશે અને બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ એક્ટ, અર્બન લેન્ડ (સીલિંગ એન્ડ રેગ્યુલેશન) એક્ટ અથવા બોમ્બે પ્રિવેન્શન ઓફ ફ્રેગમેન્ટેશન એન્ડ કોન્સોલિડેશન ઓફ હોલિડિંગ્સ એક્ટ જેવા કોઈપણ કાયદા હેઠળ નહીં. તે તદ્દન શક્ય છે કે મહેસૂલ વિભાગના એક અધિકારી વિવિધ કાયદાઓ હેઠળ વિવિધ હોદ્દાઓ પર હોઈ શકે છે. જો કે, તે તેમને અન્ય કાયદા હેઠળ કાર્યવાહી કરતી વખતે એક કાયદા હેઠળ કોઈ પણ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની સત્તા આપશે નહીં. જ્યાં સુધી નિયમોના નિયમ ૧૦૮ હેઠળની કાર્યવાહીનો સંબંધ છે, જેને આરટીએસ કાર્યવાહી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, તે સારી રીતે નક્કી છે કે મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં કરવામાં આવેલી એન્ટ્રીઓ મુખ્યત્વે રાજકોષીય મૂલ્ય ધરાવે છે અને તેઓ કોઈ શીર્ષક બનાવતા નથી. આવા પરિવર્તનોએ શીર્ષકના દસ્તાવેજો અથવા વિશેષ કાયદાઓ હેઠળ સક્ષમ

અધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોનું પાલન કરવું પડશે.સ્વતંત્ર રીતે મહેસૂલ સત્તામંડળો, નિયમોના નિયમ ૧૦૮માં જણાવ્યા મુજબ, પ્રવેશમાં નોંધાયેલ વ્યવહાર કોઈ ચોક્કસ કાયદાની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ છે એવી ધારણા પર પ્રવેશો રદ કરવાનો આદેશ આપી શકતા નથી.વ્યવહાર માન્ય છે કે નહીં તેની તપાસ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા ચોક્કસ કાયદા હેઠળ તેમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાને અનુસરીને અને પસાર થઈ શકે તેવા કોઈપણ આદેશથી પ્રભાવિત થવાની સંભાવના ધરાવતા સંબંધિત પક્ષોને સુનાવણીની તક આપીને કરવી પડશે.

૪૦. રિક્કી શશીકાંત ગાંધી વિરુદ્ધ મામલતદાર વડોદરા તાલુકા અને અન્ય (ઉપરોક્ત) કેસમાં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો છે:

“૨૫(૪) કલેક્ટર, આરટીએસ કાર્યવાહીમાં નિયમ ૧૦૮ (૬) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને ફેગમેન્ટેશન એક્ટ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકતા નથી, માત્ર તેમની સ્થિતિ અથવા હોદ્દાના આધારે અથવા હકીકત એ છે કે તેઓ વિવિધ કાયદાઓ હેઠળ વિવિધ ક્ષમતાઓમાં કામ કરી શકે છે.અર્ધ ન્યાયિક સત્તા હોવાથી, કલેક્ટર ચોક્કસ કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત મર્યાદામાં સત્તાનો ઉપયોગ

કરવા માટે બંધાયેલો છે, જેના હેઠળ તેને ચુકાદો આપવા માટે કહેવામાં આવે છે, અને તે આવી વૈધાનિક શક્તિની મર્યાદાઓનું ઉલ્લંઘન કરી શકતો નથી, જે એક અલગ કાયદાને ઓવરલેપ કરે છે.વિવાદિત આદેશ પસાર કરીને, કલેક્ટરે ગુજરાત જમીન મહેસૂલ નિયમો, ૧૯૭૨ના નિયમ ૧૦૮ના ઉપનિયમ (૬) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાના અવકાશ અને દાયરાનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે અને વિભાજન અધિનિયમ હેઠળ ભૂલથી સત્તાનો ઉપયોગ કર્યો છે, જે સ્વીકાર્ય નથી.”

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૪૧. આ તબક્કે, કોર્ટ અવલોકન કરવા માટે બંધાયેલી છે કે વિવાદિત કારણદર્શક નોટિસ, જેને અરજદાર દ્વારા નોટિસ-કમ-ઓર્ડર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, તે ત્રીજા સામાવાળા દ્વારા સત્તા અને સત્તાના દુરુપયોગનું સંપૂર્ણ ઉદાહરણ છે.તે વાસ્તવમાં એક આદેશ છે, ત્રાંસા શબ્દોમાં, કારણદર્શક નોટિસની આડમાં.નોટિસમાં પાઠ, પ્રથમ નજરમાં, એવી છાપ આપે છે કે તે અસાધારણ છે, કારણ કે તે સામાવાળા નંબર ૭ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલની સુનાવણીની તારીખ નક્કી કરે છે.જો કે, નજીકથી જોવામાં આવે તો જાણવા મળે છે કે તોફાન કારણ શીર્ષકમાં છે જ્યાં પક્ષોનું મેમોરેન્ડમ બતાવવામાં આવે છે.અપીલકર્તાને

વર્તમાન સામાવાળા નંબર ૭ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યો છે.પ્રથમ ત્રણ સામાવાળાઓ હરની, અંકોડિયા અને કરોડિયા ગામોના તલાટી-કમ-મંત્રીઓ છે.ચોથો સામાવાળા અહીં સામાવાળા નંબર ૮ છે.અરજદારને પાંચમા સામાવાળા તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યો છે.ચોંકાવનારી બાબત એ છે કે ઉપર ઉલ્લેખિત ત્રણ તાલાતીકમ મંત્રીઓને તેમના નામ સામે ઉલ્લેખિત મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓની તપાસ શરૂ કરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.આમ આ શીર્ષક ત્રણ તલાટી-કમ-મંત્રીઓને વિભાગીય તપાસ શરૂ કરવા માટે એક પ્રચ્છન્ન આદેશ છે.આવા નિર્દેશો કારણદર્શક નોટિસમાં આપી શકાયા ન હોત.ત્રીજા સામાવાળાએ પરોક્ષ રીતે કરવા માટે એક નવીન (પરંતુ ગેરકાયદેસર) પદ્ધતિ ઘડી હોવાનું જણાય છે, જે તે સીધા, કાયદેસર અથવા માન્ય રીતે કરી શકતો નથી.નોટિસના શીર્ષકના વેશમાં અપીલની સુનાવણી માટે કારણદર્શક નોટિસની આડમાં ગેરકાયદેસર નિર્દેશો આપવામાં આવી રહ્યા છે.તેથી, આદેશ-સૂચના એ સત્તાની ખોટી દિશા અને સામાવાળા નંબર ૩ માં નિહિત ન હોય તેવા અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગનું એક સંપૂર્ણ ઉદાહરણ છે, જે સાંભળ્યું નથી.આ સ્થિતિ હોવાથી, વિવાદિત નોટિસ-કમ-ઓર્ડર એક મિનિટ માટે પણ ઊભા રહેવાને લાયક નથી.

૪૨. ઉપરોક્ત ચર્ચાના પરિણામે અને વણવપરાયેલા કારણોસર, આરટીએસ/અપીલ/૧૦૮ (૫)/કેસ નંબર ૨૦/૨૦૧૫ માં ત્રીજા

સામાવાળા દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ ૨૮/૦૯/૨૦૧૫ તારીખનો વિવાદિત નોટિસ આદેશ આથી રદ કરવામાં આવે છે અને અલગ રાખવામાં આવે છે.

૪૩. અરજીને મંજૂરી છે.નિયમને નિરપેક્ષ બનાવવામાં આવે છે.પક્ષોએ પોતાનો ખર્ચ જાતે ઉઠાવવો.

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી અભિલાષા કુમારી)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.